

AFSKRÆKKELSE

som forebyggelsesstrategi og unges oplevelser heraf

I forsøget på at forebygge rusmiddelrelateret kriminalitet og på at højne trygheden i nattelivet er politiet i mange danske byer i stigende grad begyndt at udstede restaurationsforbud til personer, der har begået en strafbar handling på eller i umiddelbar nærhed af en beværtning.

AF THOMAS FRIIS SØGAARD & RIKKE MIDDELBO RIEL

Et restaurationsforbud er en administrativ sanktion, som udstedes i tillæg til den straf, som udmåles i det strafferetslige system. At få et restaurationsforbud betyder typisk, at en person i op til 2 år ikke må vise sig på denne specifikke restauration, hvor personen har begået en strafbar handling. I Aalborg, som er udgangspunktet for denne artikel, gør myndighederne i dag brug af såkaldte 'udvidede restaurationsforbud' også kaldet 'zoneforbud' (1). Det betyder, at personer, der får et restaurationsforbud i og omkring Jomfru Ane Gade ikke blot har forbud mod at frekventere den beværtning, hvor de har begået en strafbar handling, men faktisk har forbud mod at komme på hele 44 beværtninger i 2 år.

En af grundene til, at myndighederne i Danmark

og andre vestlige lande i stigende grad gør brug af restaurationsforbud, er, at disse hævdes at have en stor afskrækkende og kriminalpræventiv effekt på unges adfærd i nattelivet. Man antager, at det vil have en positiv effekt på unges adfærd, hvis de frygter at blive frataget muligheden for at feste på deres foretrukne beværtning(er). Politiets øgede brug af restaurationsforbud repræsenterer et skifte i måden, nattelivet reguleres på (2). Tidligere blev borgernes problematiske adfærd i nattelivet ofte forsøgt reguleret gennem strukturelle foranstaltninger såsom afgifter på alkohol og restriktive bevillingslove, som satte begrænsninger på antallet af beværtninger og deres åbningstider. Brugen af restaurationsforbud repræsenterer som modsætning hertil en mere individualiseret kontrolform, der er rettet mod den enkelte 'uansvarlige' forbruger, og for-

buddet bygger på en forebyggelseslogik, som hævder, at nattelivsbrugeren er en rationel aktør, der gennem trusler om og oplevelsen af udelukkelse kan guides til at træffe fornuftige valg.

De seneste års skifte i retningen af mere individualiserede forebyggelsestiltag, der virker gennem afskrækelse og sanktion, har betydet, at et voksende antal unge i dag oplever at være ekskluderet fra hele nattelivsområder i længere perioder. Dette har skabt et behov for bedre forståelse af, hvordan unge oplever og forholder sig til det at få et restaurationsforbud i nattelivet. I denne artikel anvender vi interviews med 10 forbudsdømte unge fra Aalborg samt data fra politiets database POLSAS til at give et indblik i, hvordan unge rent faktisk forholder sig til det at få et forbud fra et helt nattelivsdistrikt. Målet er at give en bedre forståelse af udvidede restaurationsforbuds både tilsigtede kriminalpræventive effekter og deres til tider utilsigtede negative effekter i unges liv og risikoadfærd.

Restaurationsforbud og de forbudsdømtes tavse stemme

I Danmark udstedes forbud efter restaurationslovens § 31, stk. 2. (restaurationsforbud) af politiet. Forbudene udstedes oftest til personer, som har begået vold, som er blevet taget med et våben eller er i besiddelse af illegale rusmidler til eget brug eller videresalg. Både i Danmark og i andre vestlige lande er politiets øgede brug af restaurationsforbud bemærkelsesværdig set i lyset af, at der kun findes meget sparsom videnskabelig dokumentation for den kriminalpræventive og tryghedsskabende effekt (2). Der er dog flere grunde til, at myndighederne er begyndt at gøre øget brug af restaurationsforbud til trods for den manglende dokumenterede effekt. En af disse er, at forbuddene ofte bliver set som et godt alternativ til mere strukturelle restriktive tiltag. I forsøget på at brande sig selv som oplevelses- og forbrugscentre er danske byer i de senere år begyndt at 'kappes' om at tilrettelægge optimale rammer for en sprudlende og attraktiv natlig oplevelses-business (natklubber, barer og værtshuse). Dette for eksempel ved at liberalisere lokale restaurationsplaner, ved at tillade flere beværtninger og udvidede åbningstider. Denne neoliberale forbrugs- og vækstkontekst betyder samtidig, at danske myndigheder ofte er tilbageholdende med at fremme forebyggelse og tryghed i nattelivet via indførelsen af repressive regler og begrænsninger rettet

mod alkoholudbydere. Når myndighederne konfronteres med (voksen)befolkningens krav om 'at noget må gøres' for at højne trygheden i nattelivet, er de i stedet mere tilbøjelige til at bifalde brugen af kontrol- og sanktionstiltag, som retter sig mod de enkeltindivider, der ikke formår at forvalte deres 'frie' forbrugsvalg på en passende måde. I Danmark har alkoholudbydere også spillet en central rolle i forhold til at opbygge politisk støtte til politiets brug af restaurationsforbud. Horesta (brancheorganisationen for hotel-, restaurant- og turisterhverv) har således været meget aktiv i medierne, hvor man har argumenteret for, at politiet skal gøre øget brug af udvidede restaurationsforbud (3). Alkoholudbydernes 'slåen-på-tromme' for mere effektive måder at ekskludere den 'uansvarlige' forbruger på har

I Danmark inkluderes forbudsdømte individers stemme sjældent i offentlige debatter om forbudspolitikker i nattelivet. Dette skyldes, at disse ofte anses som afvigere og 'slemme' personer, hvis stemme ikke fortjener at blive hørt. Der kan dog være god ræson i at prøve at undersøge, hvordan unge oplever og forholder sig til det at få et restaurationsforbud.

både været drevet af et ønske om at højne trygheden i nattelivet, men har samtidig tjent til det formål at fjerne myndighedernes fokus fra mulige lovgivningsbaserede tiltag, som kunne bruges til at øge trygheden i nattelivet ved at sætte begrænsninger for beværtningerne og for udbuddet af alkohol (4).

I Danmark inkluderes forbudsdømte individers stemme sjældent i offentlige debatter om forbudspolitikker i nattelivet. Dette skyldes, at disse ofte anses som afvigere og 'slemme' personer, hvis stemme ikke fortjener at blive hørt. Der kan dog være god ræson i at prøve at undersøge, hvordan unge oplever og forholder sig til det at få et restaurationsforbud. Ikke fordi en sådan viden kan bruges til direkte at teste, om restaurationsforbud faktisk reducerer kriminalitet og uorden i nattelivet, men fordi dette kan kaste lys over, om de politiske målsætninger, som bruges til at retfærdiggøre brugen af restaurationsforbud, også opnås. I det følgende viser vi, hvordan unge på meget forskellige måder oplever og forholder sig til det at have et udvidet restaurationsforbud.

Eksemplets magt – men et eksempel på hvad?

Fra starten af 2011 og til midten af 2015 udstedte politiet i Aalborg udvidede restaurationsforbud til 388 personer. Mere end to tredjedele af disse (70,6%) blev givet på baggrund af overtrædelse af lov om euforiserende stoffer. Langt størstedelen af disse forbud blev udstedt på baggrund af, at en person var taget i besiddelse af meget små mængder af illegale rusmidler til eget forbrug (5). I Aalborg har politiet ofte retfærdiggjort brugen af 'udvidede restaurationsforbud' med udsagnet om, at unges oplevelse af at være ekskluderet fra nattelivet vil have en positiv effekt på deres fremtidige adfærd. I tråd med dette forklarede en af vores informanter, at:

'Jeg fortryder det selvfølgelig. Jeg kunne aldrig finde på at tage stoffer med i byen igen. Det gør jeg ikke. Jeg har lært af min straf. Jeg synes, man kunne godt nøjes med et år eller et halvt år, der kan man allerede nå at fortryde.' (Kent)

I tråd med diskurser på det øvrige strafferetslige område (6) legitimerer myndighederne også brugen af restaurationsforbud med, at disse har en udvidet afskrækkende og disciplinerende effekt ved at statuere et eksempel. Logikken bag denne 'eksemplets magt' er en antagelse om, at en streng eksklusionssanktion rettet

mod én enkeltperson også vil have en signalværdi og effekt på dennes venner og bekendte. Forudsætningen for, at denne logik holder, er imidlertid, at politiet rent faktisk er i stand til at *håndhæve* et forbud. Selvom data fra politiets sagsregister viser, at de jævnligt udsteder 1.500 kroners bøder til unge, som overtræder deres forbud, så viste vores undersøgelse, at mange af de forbudsdømte unge jævnligt overtræder deres forbud, nogle endda meget systematisk:

'Jeg var i byen weekenden efter, jeg fik forbuddet. Der var ingenting. En måneds tid efter mødte jeg tre betjente. En af dem var ham, der havde taget mig. Jeg var lige ved at gå ind i ham. Han kunne ikke kende mig. Ja... så jeg går bare i byen, som jeg har lyst til. Jeg skænker næsten ikke forbuddet en tanke, når jeg går i byen.' (Nikolaj)

I Aalborg skal politiet hver weekend forsøge at holde styr på, at flere hundrede forbudsdømte ikke overtræder deres 2-årige forbud i et natteliv, som frekventeres af mange tusinde andre gæster. Mens politiet synes at have relativt godt styr på, at personer, som allerede er kendte af politiet, ikke overtræder deres forbud, så er det tæt på umuligt for dem systematisk at håndhæve forbuddet, når det kommer til forbudsdømte, der ikke ellers er kendte af politiet. Resultatet er ikke blot en meget ulige håndhævelse af forbuddet, men det bety-

Logikken bag denne 'eksemplets magt' er en antagelse om, at en streng eksklusionssanktion rettet mod én enkeltperson også vil have en signalværdi og effekt på dennes venner og bekendte. Forudsætningen for, at denne logik holder, er imidlertid, at politiet rent faktisk er i stand til at håndhæve et forbud.

der samtidig en erodering af tesen om, at forbuddene har udvidede præventive effekter gennem statueringen af et eksempel, da en del unge også vil begynde at dele historier og erfaringer af, at forbuddene reelt ikke har en konsekvens. Eller som Nikolaj udtrykte det; 'jeg går bare i byen, som jeg har lyst'.

Når nogle unge vælger at overtræde deres forbud, handler det dog ikke blot om, at de tænker, at risikoen for at blive taget er lille. Nogle vælger også at overtræde forbuddet, fordi de finder, at et 2-årigt forbud fra 44 restauranter er en helt urimelig lang tillægsstraf for eksempelvis at være blevet taget i besiddelse illegale rusmidler til eget forbrug; en forseelse, som i det strafferetlige system typisk udløser en bøde på 3.000 kroner:

'Jeg synes bare 2 år, det virker håbløst. Det er ikke en gang skræmmende, det er bare håbløst. Så kan man lige så godt bare sige 'fuck det', tænker jeg.' (Troels)

Forbuddets utilsigtede negative effekter

Mens danske politikere og politiet ofte har været optaget af, at brugen af restaurationsforbud *potentielt* set har kriminalpræventive og tryghedsskabende effekter, så

interesserer myndighederne sig sjældent for, hvordan det at være underlagt et udvidet restaurationsforbud i nogle tilfælde også kan forstærke unges risikoadfærd.

Studier har vist, at det at gå ud med vennerne i nattelivet spiller en meget vigtig rolle i danske unges sociale liv. Vores undersøgelse viste da også, at for nogle af de unge forbudsdømte, som valgte at overholde deres forbud, var dette ofte forbundet med oplevelsen af at miste venner og blive socialt marginaliseret. Det mest ekstreme eksempel på dette var informanten Pia, som beskrev, hvordan hendes forbud var forbundet med, at hun blev socialt isoleret, hvilket udløste intense følelser af frustration, desperation og til sidst selvskadende adfærd:

'Så en weekend, hvor vi havde festet helt vildt [til forfest], og de tager i byen, og jeg sidder stadig ved bordet, og musikken slukker, døren smækker. De er gået, og jeg sidder alene. Jeg var sådan: 'Jeg kan ikke det her'. Jeg kan ikke leve sådan halvandet år mere. Ja, så skærer jeg mig her [peger på sit håndled]. Der var blod over det hele, og jeg gik i panik, fordi jeg var så fuld. Jeg ringede til en veninde, og hun kom og ringede til

ambulancen. Det var så der, jeg begyndte at gå i byen igen. Jeg kunne ikke holde til ikke at skulle med.’ (Pia)

At være forbudsdømt kan ikke blot have potentielt negative implikationer på unges sociale liv og psykiske velbefindende. Vores undersøgelse viste også, at unges overholdelse af forbuddet ofte er koblet med nye former for risikoadfærd.

Som et eksempel på dette forklarede informanten Poul, at hans udelukkelse fra det alkoholbaserede natliv fik ham til at opsøge private fester, hvor brugen af illegale rusmidler var udbredt og normalt: _

’Før forbuddet der drak jeg næsten kun alkohol. Efter jeg fik forbud mod byen... hvordan kan jeg sige det. Så begyndte jeg at komme i den forkerte gruppe. De her privatfester, jeg går til nu, de starter kl. 19 om aftenen til kl. 8-9 dagen efter. Det er de her kæmpe privatfester, hvor der er bedre musik og sødere mennesker, fordi alle kender hinanden. Jeg har fået rigtig mange tætte venner, og vi afprøver forskellige euforiserende stoffer, svampe... førhen tog jeg aldrig alt det shit der.’ (Poul)

Forbudsdømte unges søges efter alternative fester er til tider også forbundet med risikoadfærd som spritkørsel.

’Mig og mine venner [som også havde et restaurationsforbud] vi begyndte bare at gå i byen udenbys. Vi kørte spritkørsel. Det gjorde vi mange gange. Jeg vil sige, vi gjorde det hver eneste weekend, vi var udenbys. Vi kørte til Viborg, Sæby, Frederikshavn. Vi kørte bare og gik i byen, og så kørte vi hjem igen om natten.’ (Ahmed)

Mens danske myndigheder traditionelt har anvendt et snævert fokus på restaurationsforbuds potentielle trygheds- og kriminalpræventive effekter, så peger ovenstående på, at hvis vi skal forstå restaurationsforbud i deres helhed, så må vi også have blik for, hvordan brugen af forbudssanktioner utilsigtet også kan komme til at forstærke unges risikoadfærd.

Mere fornuftig og mindre skadelig brug af forbud

Fundene i dette studie kan anvendes til at udvikle en mere informeret og mindre skadelig brug af (udvidede) restaurationsforbud som kontrol og forebyggelsesstrategi.

For det første peger vores undersøgelser på, at i stedet for at anvende 2-årige forbud kunne politiet med fordel gøre brug af kortere forbud. Kortere forbud har den fordel, at de vil være mere realistiske at håndhæve for politiet, da det vil reducere antallet af personer, som skal holdes ude. Kortere forbud har også den fordel, at de ofte vil opleves som mere fair og overskuelige af de forbudsdømte, hvilket man kan formode vil øge deres vilje til at overholde dem. Kortere forbud vil også kunne reducere de nuværende forbuds utilsigtede negative effekter. Selv ved brugen af kortere forbud er det dog vigtigt, at myndighederne forpligter sig på grundigt at undersøge og medtænke, om og i hvilket omfang brugen af forbud forstærker unges øvrige risikoadfærd.

I tillæg til at anvende tidsmæssigt kortere forbud bør politiet for det andet også begynde at operere med differentierede forbud. Mens det danske strafferetslige system bygger på et proportionalitetsprincip, som foreskriver, at der skal være en sammenhæng med den begåede strafbare forseelse og den retslige sanktion, så anvender politiet mange steder i stedet et ’one size fits all’-princip, når det handler om udstedelsen af administrative restaurationsforbud. Uanset forseelsen: to års forbud. Denne praksis bliver særlig problematisk set i lyset af, at langt de fleste, som får et restaurationsforbud, får dette for at være i besiddelse af meget små mængder af illegale rusmidler til eget forbrug; en trods alt lille forseelse og en forseelse, som indtil 2004 ofte blot udløste en påtale fra politiet (7). ■

LITTERATUR

- (1) Justitsministeriet. (2009). Betænkning om restaurationsadgang til identitetsoplysninger på personer med et restaurationsforbud. Betænkning nr. 1504. København: Schultz Distribution.
- (2) Room, R. (2012). Individualized Control of Drinkers: Back to the Future? *Contemporary Drug Problems*, 39(2), 311–343.
- (3) Retsudvalget (2005-06). Forespørgsel Horesta. Et tryggere natliv for alle. REU alm. del Bilag 311.
- (4) Søgaard, T. F. (2017). Voices of the Banned: Emergent Causality and the Unforeseen Consequences of Patron Banning Policies. *Contemporary Drug Problems*, E-pub ahead of print. 28.11.2017, 1-18.
- (5) Søgaard, T. F., Houborg, E., & Pedersen, M. M. (2017). Drug policing assemblages: Repressive drug policies and the zonal banning of drug users in Denmark’s club land. *International Journal of Drug Policy*, 41, 118–125.
- (6) Nilsson, I. N. & Delica, K. N. (2015). Kritiske perspektiver på nyere dansk retspolitik – skridt på vej mod en straffestat? *Dansk sociologi*, 26(3), 55-76.
- (7) Houborg, E. (2010). Control and Welfare in Danish Drug Policy. *Journal of Drug Issues*, 40(4): 783-804.